

BİLİŞSEL GELİŞİM

BİLİŞ: Öğrenme anlamayı içeren zihinsel faaliyetler

BİLİŞSEL GELİŞİM:

- Bilgiyi tanımayı,
- Problem çözmeyi,
- Karar vermeyi ve
- Bir iş tamamlanıncaya kadar dikkat etmeyi içerir.

Bilişsel İşlev:

- Hayal gücünü kullanabilme
- Problem çözme
- Bilgiyi geri çağırma
- Bazı uyaranlara yönelip bazı uyaranları dikkate almama
- Uyaranların birbiriyle ilişkisini görme vb.

Nörolojik Gelişim

- Nöron: sinir hücresi
- Spermle yumurta birleştikten 2-3 hafta sonra sinir sisteminin ilk hücreleri oluşmaya başlar.
- 4. haftada beynin ön-orta-alt bölümleri oluşur
- 6. hafta beynin kıvrımlı yapısı görülür

BİLİŞSEL GELİŞİM KURAMLARI

A. PİAGET’NİN BİLİŞSEL GELİŞİM KURAMI

B.VYGOTSKY VE ZİHİNSEL GELİŞİMİ

C.BİLGİYİ İŞLEME KURAMI

A. PİAGET'İN BİLİŞSEL GELİŞİM KURAMI

- Bilişsel gelişim, **beynin ve sinir sisteminin olgunlaşması ve bireyin çevreye uyum sağlaması** sonucunda gerçekleşmektedir.
- Şema/Uyum sağlama/ Özümleme/ Uyma/Dengeleme kavramlarını kullanmaktadır.
- **Piaget'e göre birey, ne kendisinde var olan şemalarla hiç cevaplayamayacağı, ne de çok kolay cevaplayacağı durumlara ilgi duyar. Bireyi öğrenmeye güdüleyebilmek için orta düzey bir belirsizlik, dengesizlik yaratmak gerekmektedir**

2.Bilişsel Gelişim Dönemleri

Evrelerin Özellikleri:

1. Evrelerin sırası değişmez
2. Sonraki evre önceki evrenin kazanımını içerir
3. Gelişim oranlarında bireysel farklılıklar olabilir
4. Her evrenin tipik özellikleri genel olarak diğer basamaklardan farklıdır

PİAGET BİLİŞSEL GELİŞİM 4 EVRESİ

- **A. Duyusal Motor Dönem (0-2)**
- **B. İşlem Öncesi Dönem (2-7)**
- **C. Somut İşlemeler Dönemi (7-12)**
- **D. Soyut İşlemler Dönemi (12 +)**

A. Duyusal Motor Dönem(0-2)

Nesne Devamlılığı: Bebeğin görünürde olmasa bile bir nesnenin var olmaya devam ettiğini kavraması durumudur. 6-8 ay oyuncağın yarısı görünürken arar, 8-12 ayda tamamı görünmese de arar.

Taklit: Bebeklerin çevresindeki bireylerin davranışlarını gözlemleme ve onlar gibi yapmaya çalışmalarıdır.

Ertelenmiş taklit: Çocuğun hemen taklit etme olanağı olmadığına davranışı model olarak öğrenmesidir

B. İşlem Öncesi Dönem (2-7 yaş)

Piaget işlem öncesi dönem ikiye ayrılır: Sembolik işlem dönemi (2-4 yaş)/ Sezgisel işlem dönemi (4-7 yaş)

Sembolik işlem dönemi (2-4 yaş)

- **Sembolik işlev ve sembolik oyun:** Nesneleri zihninde canlandırabilir. Mevcut olmayan nesne-olay-kişi-varlığı temsil eden semboller geliştirebilir. Bir sopayı at yerine kullanabilir.
- **Ben merkezcilik:** arkadaşlarıyla oynarken bir arada ama kendi istediği gibi oynamayı tercih eder.
- **Canlandırmacılık (Animizm):** cansız varlıklara canlıymış gibi davranma.
- **Özelden özele akıl yürütme:** özel durumdan özel duruma ilişki kurma.
- **Kolektif Monolog:** Karşısındakini dinlemeden onun kendisini dinlediğini varsayarak konuşur.

Sezgisel işlem dönemi (4-7 yaş)

- **Korunum:** Çocuk nesnenin şeklinin ve görüntüsünün etkisinde kalır. Örn: uzun bardaktaki sütü kısa geniş bardağa boşalttığında azaldı sanır.
- **Tersine Dönebilirlik:** Hem fiziksel eylemlerin hem de zihinsel işlemlerin tersine dönebileceğini düşünemez. (4-5 yaş)
- **Odaklaşma:** çocuğun dikkatini sadece bir yöne verebilmesi. Örn: sürahidin bardağa su koyan çocuk sadece birine odaklanabilir.
- **Sınıflama:** kategorilere göre ayırmak. Örn: Legoları renklerine göre sınıflayabilir.

C. Somut işlemler Dönemi (7-12 yaş)

- Mantıksal akıl yürütme gelişmeye başlamıştır.
- Ağırlık-alan-hacim öğrenilir.
- **Tersine dönebilirlik** gelişir. Matematik işlemlerini daha iyi kavrar

D. Soyut İşlemler Dönemi (12+)

- Soyut işlemlerde akıl yürütebilir, kuramlar geliştirebilirler, görüşlerini sistemli hale getirebilirler. Kuramları mantıksal olarak sınayabilirler

Piaget'e göre Bir Eğitim Aşağıdaki Özellikleri Taşımalıdır:

- Gelişim teorilerine dayalı olmalıdır
- Çocuğun biliş yapısını geliştirecek en uygun çevreyi düzenlemek gerekir
- Okul yaşamın hazırlayıcısı değil, yaşamın kendisi olmalıdır.

- Kişilerarası ilişkiler çocuğun ben merkezilikten kurtulmasını sağlayacaktır
- Eğitimin planlaması çocuklar tarafından, öğretmen rehberliğinde yapılmalıdır
- Sınavları zararlı bulmaktadır. Sınavlar belleğe dayalı olmamalıdır. Öğrenci kitap ve kaynaklarını kullanarak sınıfta yaptığı işin küçük bir bölümünü yapmalıdır

VYGOTSKY VE ZİHİN GELİŞİMİ

- Bilişsel gelişimin kaynağı, kişisel psikolojik süreçlerden önce **insanlar ve kültürler** arasındaki etkileşimdir
- Piaget'e göre gelişim öğrenmeden önce olur
- Vygotsky'e göre öğrenme gelişimden önce olur
- Piaget'e göre çocuğun yüksek sesle düşünürken kullandığı «ben merkezci konuşma» daha sonra yerini sosyal konuşmaya bırakır
- Vygotsky; çocuğun beyni doğuştan sosyaldir.
- Piaget kardeş kavramı gibi göreceli kavramların **11-12 yaş** civarında kazanılabileceği belirtmiştir.
- Vygotsky kavramları 2'ye ayırır;
  - kendiliğinden edinilen: gündelik hayat-tümdengelim;
    - çocuğa göre başlangıçta herkes kardeş
  - öğretilen kavramlar: okulda karşılaşılan kavramlar-tümevarım, sömürge kavramı A'nın B'ye değil her bir ülkenin birbirine yapabileceğini öğrenme

Vygotsky'e göre *dil* çocuğun duyduğu **dış konuşma** ile düşündüğü **iç konuşmanın birleşimidir**. 3 yaşından itibaren çocuk **dışsal konuşmadan içsel konuşmaya** doğru geçiş yapar. İçsel konuşma giderek **kendi düşünceleri** haline gelir. İçsel konuşmaların, çocuğun daha önce girdiği toplumsal etkileşimler sonucu oluştuğunu vurgular

Vygotsky «gelişime açıklık» kavramı

- Çocuğun yetişkin yardımı olmaksızın kendi çabasıyla sağlayabileceği gelişim düzeyi ile yetişkin rehberliğinde çalıştığında gösterebileceği potansiyel gelişim düzeyi arasındaki fark «gelişmeye açık alan»dır.

BİLGİYİ İŞLEME KURAMI

- Piaget'in kuramı, mantıksal düşüncenin evrelerden oluşan gelişimini tanımlarken;
- Bilgiyi işleme kuramı, çocukların bilgiyi elde etme, hatırlama, geri çağırma süreçleriyle, sorun çözerken bu bilgiyi kullanmaları sürecini tanımlamaktadır

DİL GELİŞİMİ

Beyin ve Dil: İnsan beyninin sol tarafı %80-90 dil işlevlerini üstlenir. Sol beyinde hasar yaşayan bazı hastalarda sağ beynin konuşma merkezi haline geldiği görülmüştür. Ne söylediğimiz sol hemisferin, nasıl söylediğimizin ayırdı da sağ hemisferin görevidir.

Dil Gelişim Aşamaları

- 0-2 ay yansıtıcı sesler
- 2-5 ay babıldama
- 5-10 ay heceler söylemeye başlar
- 6-8 ay melodileri kavramaya başlar
- 11-13 jestleri de kullanarak iletişim kurma
- 1 yaş 30 -50 kelime/ 2 yaş 200
- 2-5 yaş dilin gramatik yapısı
- 6 yaş sıfatlar, fiiller vs. 2500 kelime

TEMEL KAYNAKLAR

- Bilgin,M., Yazgan İnanç, B. ve Kılıç Atıcı, M. (2018). Gelişim Psikolojisi I. Pegem Akademik Yayıncılık.
- Erdoğan, İ., Mercan, Ç. S., Kılıçaslan Çelikkol, A., Poyraz, C., Ergin, T., Ergin, H., Demir, İ., Köseoğlu, S. A. & İşmen Gazioğlu, A. (2017). Gelişim Psikolojisi. E Ergin, H. & Köseoğlu, S. A. (Ed.). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Santrock, J. W. (2017). Yaşam Boyu Gelişim. Yüksel, G. (Çev.). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.